

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 13.2.2006
KOM(2006) 33 lõplik

**KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Ühenduse Lissaboni kava elluviimine:

ettevõtliku meelelaadi edendamine hariduse ja õppimise kaudu

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	3
1.1.	Ettevõtlikkus on peamine eeldus majanduskasvu, tööhõive ja eneseteostuse saavutamiseks.....	4
2.	Ettevõtlus koolihariduses	5
2.1.	Ettevõtlus koolide raamõppekavas.....	5
2.2.	Ettevõtlus alghariduses (alla 14-aastased õpilased)	5
2.3.	Ettevõtlus keskhariduses (alates 14. eluaastast).....	6
2.4.	Meetmed koolide ja õpetajate toetamiseks	7
3.	Ettevõtlus kõrghariduses	9
4.	Edasine tegevuskäik	10
4.1.	Ühtne raamistik	10
4.2.	Toetus koolidele ja õpetajatele.....	11
4.3.	Välisosalejate ja ettevõtete osalus	11
4.4.	Ettevõtluse edendamine kõrghariduses	11

1. SISSEJUHATUS

2005. aasta veebruaris tegi komisjon ettepaneku taasalgatada Lissaboni strateegia, suunates Euroopa Liidu jõupingutused kahe peamise ülesande täitmisele: tagada tugevam ja kestvam majanduskasv ning luua rohkem ja paremaid töökohti. Uues **majanduskasvu- ja tööhõivepartnerluses** rõhutatakse ettevõtlikuma kultuuri propageerimise ning väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid (VKE-sid) toetava keskkonna loomise olulisust.

Majanduse konkurentsivõime ja kasvu edukus sõltub ettevõtete arvu õiges tasakaalus hoidmisest, soodustades uute ettevõtete loomist ja reguleerides ettevõtluse ümberpaiknemist. Teadusuuringute põhjal võib väita, et **ettevõtluse ja majanduskasvu** vahel on positiivne korrelatsioon, seda eriti kõrge sissetulekuga riikides,¹ kuigi sisemajanduse kogutoodangu (SKT) kasvu mõjutavad ka mitmed teised tegurid. Uuendusmeelsusele ja tipp-pädevusele toetuva püsiva kasvu tagamiseks on vaja luua veelgi rohkem uusi ettevõtteid, millega tõenäoliselt kaasneb paremate töökohtade arvu suurenemine. Suurema ettevõtluse määra kasvuga riikides on ka sellele järgnev töötuse määra langus suurem.² Lisaks sellele kasvab tööjõu hulga vähenemise tõttu pidevalt surve sotsiaalsüsteemidele. Kui Euroopa tahab oma sotsiaalmudelit edukalt säilitada, on vaja suuremat majanduskasvu, **rohkem uusi ettevõtteid, rohkem ettevõtjaid, kes on valmis panustama uuenduslikesse ettevõtmistesse**, samuti **rohkem kiire kasvuga VKE-sid**.

Ettevõtlus võib kaasa aidata ka vähemarenenud piirkondade sotsiaalse ühtekuuluvuse suurenemisele ning töötute või tõrjutud inimeste tööle aitamisele. Lisaks võib ettevõtlus aidata valla päästa **naiste** ettevõtluspotentsiaali, mida tuleks senisest palju rohkem rakendada.

Ettevõtluse edendamiseks tuleb luua **soodsam ühiskondlik kliima**, mis toetub terviklikule poliitikale, mille eesmärk ei ole üksnes suhtumise muutmine, vaid ka eurooplaste kutseoskuste parandamine ning ettevõtete loomist, ümberpaiknemist ja kasvu pidurdavate tegurite eemaldamine. Varasemates komisjoni dokumentides on käsitletud õigusloomealaseid, fiskaalseid ja finantstakistusi.³ 2004. aasta veebruaris võttis komisjon vastu **ettevõtluse tegevuskava**,⁴ milles nähti ette horisontaalsed meetmed ettevõtluspoliitikat toetava raamistiku loomiseks. 2005. aasta novembris käivitati uus terviklik VKE-de **poliitika**.⁵

Ettevõtlust mõjutavad mitmed tegurid, seetõttu peab arvesse võtma ka kultuurilisi aspekte. Eurooplased kasutavad tõrksalt võimalust tegutseda FIE või ettevõtjana.⁶ Teadusuuringute põhjal võib väita, et Euroopa Liidus toimuva ettevõtluse määra mõjutab positiivselt **kultuuriline toetus** (nt haridusprogrammide, propageerivate kampaaniate jne kaudu).⁷

Ettevõtluse edendamine noorte hulgas on Euroopa Ülemkogu poolt 2005. aasta märtsis vastu võetud **Euroopa Noortepakti** võtmeelement.

¹ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

² D. Audretsch, „Entrepreneurship: A survey of the literature“, oktoober 2002.

³ Vaata ka: http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/index_en.htm

⁴ Euroopa ettevõtluse tegevuskava, Euroopa Komisjon, KOM(2004) 70 lõplik, 11.2.2004.

⁵ Kaasaegne VKE-poliitika majanduskasvu soodustamiseks ja tööhõive suurendamiseks, KOM(2005)551 lõplik, 10.11.2005.

⁶ Flash Eurobarometer nr 160 „Ettevõtlus“, juuni 2004.

⁷ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

1.1. Ettevõtlikkus on peamine eeldus majanduskasvu, tööhõive ja eneseteostuse saavutamiseks.

Ettevõtlikkus viitab inimese võimele mõtteid tegudeks muuta. See eeldab loomingulisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust kavandada ja läbi viia oma eesmärkide saavutamist võimaldavaid projekte. See oskus tuleb kasuks igapäevale nii kodus kui ühiskondlikus elus, aitab töötajatel mõista oma töö konteksti ja kasutada ära võimalusi ning on aluseks konkreetsematele oskustele ja teadmistele, mida ettevõtjad sotsiaalses või äritegevuses vajavad.⁸

Lisaks ettevõtluse aluseks olevate **üldiste pädevuste ja oskuste** arendamisele peab haridustasemele vastavalt edasi andma ka **spetsiifilisemaid ettevõtlust puudutavaid teadmisi**. Niinimetatud vastutustundliku ettevõtluse idee rõhutamine aitab tutvustada ettevõtja karjääri atraktiivsemana.

Kuigi kõigist ettevõtlusalaseid oskusi arendanud noortest ei saa ettevõtjaid, on tõestatud, et umbes 20% keskkoolis miniettevõtete tegevuses osalenud noortest **loovad pärast õpinguid oma ettevõtte**.⁹ Ettevõtlusalane haridus suurendab tõenäosust, et luuakse uusi ettevõtteid ja hakatakse tegutsema füüsilisest isikust ettevõtjana, ning võimendab üksikisikute majanduslikku heaolu ja rahulolu. Lisaks sellele on ettevõtliku meelelaadi ja ettevõtlusoskustega noored kasulikud igale kasvada soovivale dunaamiliselt arenevale VKE-le.

Ettevõtlusalasest haridusest saadav kasu ei piirdu siiski vaid uute ettevõtete loomise, uuendusmeelsete ettevõtmiste ja loodavate uute töökohtadega. **Ettevõtlikkus on ülioluline pädevus kõigi jaoks**, sest see muudab noored kõigis nende ettevõtmistes loovamaks ja enesekindlamaks ning aitab neil käituda sotsiaalselt vastutustundlikult.

Tööprogrammis „Haridus ja koolitus 2010“ käsitleti ettevõtlikkust **elukestva õppe** kaheksa põhipädevuse hulgas, mis on vajalikud eneseteostuseks, sotsiaalseks kaasatuseks, aktiivseks kodanikuõiguste ja -kohustuste teostamiseks ning tööalaseks konkurentsivõimeks. Selle alusel tegi komisjon hiljuti ettepaneku Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovituseks.¹⁰

Traditsiooniliselt ei ole ametlik haridussüsteem Euroopas soodustanud tegutsemist ettevõtjana ja füüsilisest isikust ettevõtjana. Kuna aga hoiakud ja kultuurilised suhtumised kujunevad välja varases eas, **võivad haridussüsteemid oluliselt kaasa aidata sellele, et ettevõtlusalastele väljakutsetele suudetakse Euroopa Liidus edukalt vastata.**

Seetõttu, tunnustades, et ettevõtlusalaseid oskusi peab omandama terve **elukestva õppe** vältel, keskendutakse käesolevas teatises siiski vaid haridusele **algkoolist ülikoolini**, sealhulgas ka teise taseme **kutseharidusele** (esialgsele kutseõppele) ja kolmanda taseme **tehnilistele haridusasutustele**.

⁸ Komisjoni ettepanek soovituseks põhipädevuste kohta elukestvas õppes, KOM(2005)548 lõplik

⁹ Miniettevõtte keskhariduses, „BEST“ projekt: ekspertgrupi lõpparuanne, september 2005.

¹⁰ Komisjoni ettepanek soovituseks põhipädevuste kohta elukestvas õppes

Kuigi praegu viiakse läbi mitmeid ettevõtlusalase haridusega seotud algatusi, ei ole need alati osa ühtsest raamistikust. Toetudes ühenduse mitmeaastase programmi (edaspidi „MAP“)¹¹ kaudu saadud tõendusmaterjalile, püütakse käesolevas teatises toetada **liikmesriike ettevõtlusalase hariduse jaoks süstemaatilisema strateegia väljaarendamisel**. Euroopas on olemas parimad tavad. Meie osaks on olemasolevate positiivsete näidete levitamine.

2. ETTEVÕTLUS KOOLIHARIDUSES

2.1. Ettevõtlus koolide raamõppekavas¹²

- **Selgesõnaliste eesmärkide ja nende elluviimise juhiste sisseviimine õppekavasse loob ettevõtlusalasele haridusele kindlama aluse.**

Eelkõige keskhariduses on aineid, mida saab koolide või õpetajate algatusel kasutada ettevõtluse õppimiseks. Väga sageli toimub kõnealune õpe siiski õppevälise tegevuse kaudu.

Mõned riigid on riikliku õppekava läbi vaadanud või on seda läbi vaatamas eesmärgiga pöörata ettevõtlusalastele oskustele rohkem tähelepanu. Kuigi reformide käigus on järjekindlalt erinevate haridustasemete ja liikidega tegeletud vaid üksikutel juhtudel, leidub äramärkimist väärivaid positiivseid näiteid.¹³

Poolas on „Ettevõtluse alused” kohustuslikuks aineks kõikides üldhariduslikes kesk- ja kutsekoolides. Õppeaine eesmärkide hulka kuuluvad nii ettevõtliku suhtumise arendamine kui ka oma äri alustamise õppimine.

Sagedamini kohtab ettevõtjana ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise õpetust **kutsekeskhariduse** õppe-eesmärkide hulgas.

- **Austrias** on ettevõtlus üks osa teise taseme tehnika- ja kutsehariduse õppekavast. Õpilased peavad näiteks juhtima fiktiivset ettevõtet.

Ettevõtlusalaseid oskusi arendatakse nii **ametlikus kui ka mitteametlikus** keskkonnas (nt noorsootöö ja mitmed ühiskonnas osalemise vormid). Põhjalikumat arendamist vajavad mitteametliku õppimise käigus omandatud ettevõtlusalaste oskuste tunnustamise ja valideerimise vahendid.

2.2. Ettevõtlus alghariduses (alla 14-aastased õpilased)¹⁴

- **Isegi hariduse esimestel tasemetel peab tõstma teadlikkust ettevõtlusalase baasõppe kasulikkusest ühiskonnale laiemalt ja õppijaile endile.**

¹¹ Nõukogu 20. detsembri 2000. aasta otsus (2000/819/EÜ) ettevõtjaid ja ettevõtlust, eelkõige väikseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKE-sid) käsitleva mitmeaastase programmi kohta.

¹² Koolihariduse raamõppekava koostamine võib olla riiklik või regionaalne ülesanne. Seetõttu peab siintoodud ideesid kohandama riikide taustaga.

¹³ Näiteks Hispaanias, Iirimaa, Poolas, Soomes ja Ühendkuningriigis, aga ka Norras. MAP-projekt „Haridus ettevõtlikkuse edendamiseks”, lõpparuanne, märts 2004 ja 2005. aasta Euroopa väikeettevõtluse harta rakendamise aruanne.

¹⁴ Algharidus viitab 1. tasemele UNESCO 1977. aasta ISCED klassifikatsioonis. Tuleb arvestada sellega, et alghariduse ja keskhariduse definitsioonid erinevad ELi liikmesriikide lõikes märkimisväärselt.

Nagu kõikide oskuste puhul, mis parandavad eluga toimetuleku võimet, seatakse ka ettevõtluse puhul alustalad paika hariduse esimestel aastatel. Alghariduse tasemel aitab ettevõtlikku suhtumist arendada selliste omaduste arendamine nagu loovus ja algatusvõime. Seda on kõige parem teha laste loomulikule uudishimule toetuva aktiivse õppimise kaudu. Lisaks peaks ühiskonnaõpe sisaldama **varast teadmist** ja **kokkupuudet** töö- ja ärimaailmaga ning arusaamist ettevõtjate rollist kogukonnas.

Mitmes liikmesriigis soodustatakse õppekavade abil seda, et koolid suunaksid lapsi initsiatiivi üles näitama ja vastutust võtma. Puhtalt ettevõtlusalase hariduse näiteid on aga vähe. Üldistades võib väita, et **alghariduses on siiani vähe ühtseid algatusi ja programme, mida juhivad haridusasutused**: tegevusi juhivad tihti **välisosialised**, näiteks mittetulundusorganisatsioonid, mida toetab erasektor. Eelpoolmainitud hoolimata on mitmeid **häid tavasid**, millest tuleb ametiasutusi, koole, õpetajaid ja lastevanemaid **teavitada**.

Luksemburgis sisaldub kuuenda klassi (11-12 aastaste õpilaste) prantsuskeelses programmis osa, mis on pühendatud ettevõtte alustamisele ja mille aluseks on pildisari „Boule ja Bill alustasid oma äri” ning mida kasutatakse kõikides algkoolides. Pildisarja kasutatakse ka matemaatika õpetamisel finantsanalüüsi aluste tutvustamiseks.

Meetodid, millega saab edendada ettevõtliku meelelaadi tekkimist, on projektidega töötamine, rollimängud, lihtsad juhtumiuuringud ja külaskäigud kohalikesse ettevõtetesse. Need on tegevused, mis toetavad ka mitmete teiste ainete õpetamist ning suurendavad nende õpilaste motiveeritust, kes õpivad kõige paremini nõ tegevuse käigus. Eriti alghariduse hilisematel astmetel võib ettevõtlusega seotud programmides edukalt kombineerida **loovust, uuenduslikkust ja lihtsat ärikontseptsiooni** (nt õpilased müüvad tooteid kooliturgudel jne).

“**Noorte leiutajate konkurss**” on programm, mida mitmes riigis viiakse läbi algkoolides ja keskkoolide madalamas astmes¹⁵ ning mis on mõeldud 6- kuni 16-aastastele lastele. Kõnealuse programmi eesmärk on edendada õpilaste loovust, arendada nende ideid ja viia nad võistlusolukorda. Võitjad saavad oma disainide ja leiutiste eest auhindu.

2.3. Ettevõtlus keskhariduses (alates 14. eluaastast)¹⁶

- **Keskharidus peaks suurendama õpilaste teadlikkust, et füüsilisest isikust ettevõtja ja ettevõtjana tegutsemine on võimalikud valikud tulevaseks tööalaseks tegevuseks.**
- **Kõige parem viis ettevõtliku meelelaadi ja ettevõtlusoskuste edendamiseks on kasutada praktilisi projekte ja tegevusi, mille abil õpilased õpivad ise tegutsedes ja kogevad ettevõtjana tegutsemist praktikas.**

Enamikus Euroopa riikides on **õppekavadel** laiaulatuslikud eesmärgid ja need sisaldavad aineid, mis võimaldaksid omandada ettevõtlusalaseid teadmisi (näiteks ühiskonna- ja majandusõpetus, geograafia jne). Kõnealuse õppe sisseviimine sõltub aga tihti koolide ja õpetajate initsiatiivist ning kohaliku ärikogukonna toetusest. **Vaid vähestes liikmesriikides**

¹⁵ Näiteks Soomes, Ühendkuningriigis, Islandil ja Norras.

¹⁶ ISCED klassifikatsioonide järgi kuulub madalam keskharidus 2. tasemele, samas kui kõrgema kesktaseme haridus, mis algab pärast kohustuslikku haridust, kuulub 3. tasemele.

on ettevõtlusalase praktilise kogemuse omandamine olemasolevatesse kursustesse sisse viidud.

Iirimaal annavad sellised programmid nagu *Transition Year, Leaving Certificate Vocational Programme* ja *Leaving Certificate Applied* õpilastele võimaluse saada kehtiva aineprogrammi raames kogemusi ettevõtjana tegutsemisest.

Programmid võivad keskenduda ettevõtluse õppimisele praktilise kogemuse kaudu, näiteks õpilaste endi juhitud miniettevõtete baasil.

Koolis õpilaste endi juhitud miniettevõtete eesmärk on võimaldada väikesemahulist tegelikku majandustegevust või realistlikult simuleerida ettevõtte tegutsemist. Õpilased õpivad, kuidas töötada meeskonnas, ja arendavad enesekindlust. Hinnangute kohaselt osaleb nendes programmides ELi 25 liikmesriigis ja Norras igal aastal rohkem kui 200 000 õpilast.¹⁷

Kutsekeskhariduse (esialgse kutseõppe) raames võib ettevõtte loomise alane eriõpe olla väga tõhus, sest õpilased sisenevad peatselt tööellu ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine võib olla nende jaoks väärtuslik valik. Enamasti ei keskenduta tegelikkuses siiski ettevõtlusele, sest peamise ülesandena nähakse oskustöölise koolitamist; erandiks on üksnes mõned riigid (nt riigid, kus on hästi välja arenenud praktikantide süsteem).

Saksamaa kutseõppesüsteemis (nn „duaalses süsteemis“), kus väljaõpe toimub nii koolis kui ka ettevõttes, õpetatakse „meistrietapis“ noortele, kuidas asutada oma ettevõtet. Sellise väljaõppe eesmärk ei ole mitte üksnes vajalike juhtimisoskuste omandamine, vaid ka praktikantide ettevõtliku meelelaadi ja ettevõtlusoskuste edendamine.

On olemas seisukoht,¹⁸ et **keskhariduse õppekavad ei motiveeri õpetajaid ja koole** ettevõtlusalast haridust piisavalt arendama. Seetõttu on eluliselt vaja pakkuda neile **toetust** ja **ergutusvahendeid**.

2.4. Meetmed koolide ja õpetajate toetamiseks

- **Koolid peaksid saama toetust ja ergutusvahendeid, mis julgustaksid neid alustama ettevõtlusalaste tegevuste ja programmidega, sest juba on olemas palju konkreetseid näited, kuidas seda teha.**
- **Ametiasutused peaksid astuma esimese sammu ja propageerima koolidele, koolijuhtidele ja õpetajatele ettevõtlusalast haridust.**
- **Ettevõtlusorganisatsioonide jõupingutuste toetamine on tõhus meetod, millega levitada koolides ettevõtlusvaimu ja julgustada ärimaailmaga partnerlussuhete loomist.**

¹⁷ Mini-ettevõtted keskhariduses, „BEST“ projekt: ekspertgrupi lõpparuanne, september 2005.

¹⁸ MAP-projekt „Haridus ettevõtlikkuse edendamiseks“, lõpparuanne, märts 2004.

Ettevõtlikkus areneb keskkonnas, mis toetab aktiivsete õppevormide kasutamist. Eespool kirjeldatud keskkonna loomiseks **on vaja toetust**, mis sisaldaks nii põhi- kui ka täiendkoolitust õpetajatele, neile tegevuse planeerimiseks, käigushoidmiseks ja hindamiseks vajamineva aja ja ressursside tagamist, õpetamismaterjalide kättesaadavaks tegemist ja kohustuste selgitamist. Hädavajalik on koolijuhtide ja koolinõukogude pühendumine, samuti lapsevanemate kaasatus.

On vaja, et **ametiasutused**, eriti need, mis vastutavad hariduse, tööhõive, tööstuse ja ettevõtluse eest, propageeriks avalikult ettevõtlusalast haridust. Lähtudes ettevõtlusalasele haridusele omasest horisontaalsest ja interdistsiplinaarsest olemusest, on esimeseks tähtsaks sammuks siseriiklikul tasandil **ametliku koostöö loomine erinevate haldusasutuste vahel**. Kõnealune koostöö võib viia riikliku strateegilise kava või tegevuskava väljatöötamiseni.

Soomes loodi 2002. aastal ettevõtluse juhtgrupp, mis arendab ja koordineerib ettevõtlusalast õpet erinevatel haridustasemetel. Juhtgrupi liikmed esindavad eri ministeeriume, organisatsioone ja haridusvaldkonna valitsusasutusi.

Üks peamisi **takistusi** on see, et õpetajatel puudub motivatsioon ja **erikoolitus**. Praktilise õppe vallas tehtud ponnistusi, mida **õpetajad** mõnikord isegi väljaspool tavapärasest tööaegast teevad, tuleks arvesse võtta kui ametlikke kooliga seotud ülesandeid. Hoolimata teadlikkuse kasvust ametiasutustes on õpetajate probleemidega tegelevad algatused üldjuhul süsteemitud.

Poliitika osas on edasiliikumiseks erinevaid võimalusi. Valitsuste poolt vastu võetud toetavad meetmed võivad olla **koolide ja ettevõtete vahelise partnerluse julgustamise**, konkreetsete programmide elluviimisele **pühendunud organisatsioonide toetamise**, koolides **pilootprojektide finantseerimise** ja **heade tavade levitamise** vormis. Kuigi süsteemne propageerimine toimub siiani vaid piiratud ulatuses, **on Euroopas häid näiteid, mida tasub esile tõsta**.

Hollandis on valitsus toetanud koolides läbi viidud pilootprojekte. Toetus sisaldab õppematerjalide koostamist ning õpetajatele seminaride ja koolituste organiseerimist. Praegune eesmärk on julgustada teisi koole nende projektidega tegelema, tutvustades koolide juhtkondadele, õpetajatele ja õpilastele kõnealuseid häid tavasid.

Erasektori esindajad (ettevõtete ühendused, äriühingud, eraettevõtjad, ärikonsultandid jne) tegutsevad hariduses üha aktiivsemalt, sponsoreerides konkreetseid algatusi ja osaledes otseselt õpetamises (nt juhendajana). Kõnealust tegutsemist peaksid ettevõtted käsitlema kui pikaajalist investeringut ja kui olulist osa oma **korporatiivsest sotsiaalsest vastutusest**. Avaliku ja erasektori **partnerlus** on ettevõtlusalase hariduse arengu jaoks hädavajalik. **Kooli-ettevõtte-kogukonna vaheliste seoste** loomine on edukate programmide võtmelement. Kõnealust protsessi tuleb veelgi rohkem soodustada.

Mitmed **organisatsioonid**¹⁹ jagavad praegu **koostöös ärimaailmaga** osalise avaliku toetuse najal kõikjal Euroopas ettevõtlusalast haridust. Kõnealused organisatsioonid propageerivad programme, mille aluseks on õppimine praktilise tegevuse kaudu, näiteks tegutsemine õpilaste juhitud miniettevõtetes. Juhul, kui puudub haridussüsteemis sisuliselt väljatöötatud metoodika, või sellele lisaks annavad kõnealused organisatsioonid enamikus Euroopa riikides

¹⁹ Näiteks võrgustike *Junior Achievement-Young Enterprise Europe*, *EUROPEN* ja *JADE* liikmed.

olulise panuse ettevõtlusalasesse haridusse. Lisaks pakuvad kõnealused organisatsioonid koolitust õpetajatele ja võivad kujuneda riikliku hariduspoliitika muutmise eestvedajateks.

Norras on valitsuse partneriks „Ettevõtlusalase hariduse strateegia” elluviimisel *Young Enterprise Norway*. 2004. aastal oli 14% kõikidest keskkoolide kõrgema astme lõpetajatest osalenud õpilasettevõtete programmis.

3. ETTEVÕTLUS KÕRGHARIDUSES

- Ülikoolid ja tehnilised instituudid peaksid õppekava olulise osana erinevate ainete kaudu õppesse sisse viima ettevõtluse ning nõudma või julgustama üliõpilaste osavõttu ettevõtluskursustest.
- Ettevõtliku suhtumise ja ettevõtlusalaste oskuste kombineerimine tipp-pädevusega teaduslikes ja tehnilistes õpingutes võimaldab üliõpilastel edukamalt oma ideid ja uusi arendatud tehnoloogiaid ärielistel eesmärkidel ära kasutada.

Ettevõtlusalane haridus ülikooli tasemel annab spetsiaalse väljaõppe sel alal, **kuidas ettevõtet alustada ja käigus hoida**, ning soodustab ja toetab üliõpilaste **äriideede teket**. Kolmanda taseme haridus on tavaliselt ülimalt detsentraliseeritud, aga eksisteerib mõningaid näiteid ettevõtlust kõrghariduses propageerivatest riiklikest strateegiatest, mis on tavaliselt haldusasutuste ja ülikoolide koostöö tulemus.

Ühendkuningriigis on loodud *Science Enterprise Challenge*, eesmärgiga luua ülikoolidevaheline võrgustik keskustest, mida finantseerib valitsus ja mis on spetsialiseerunud ettevõtlusalaste õpingute ning teaduse ja tehnoloogia omavahelisele seostamisele.

Euroopas on **ettevõtluse õppetoole**²⁰ vähe, neli korda vähem kui Ameerika Ühendriikides.²¹ Lisaks keskendub ettevõtluse õpetamine nendele üliõpilastele, kes kuulavad **majandus- ja ärikursuseid**, samal ajal kui teisi aineid õppivatele üliõpilastele pakutav õpe on piiratud. Ettevõtlus on tavaliselt valikaine ja seda pakutakse tavaliselt eraldiseisva kursusena. Ülikoolid peaksid ettevõtluse lülitama **oma õppeprogrammide erinevatesse ainetesse, sest see lisab väärtust kogu kraadiõppele**. Ettevõtlust peaks laiemalt tunnustama ka **doktoriprogrammide spetsialiseerumisvaldkonnana**, et vähendada spetsialiseerunud professorite vähesuse probleemi.

Liiga vähe kasutatakse juhtumiuuringuid ja teisi interaktiivseid õpetamismeetodeid,²² samuti äriinimeste kaasamist õpetamisprotsessi. Ettevõtliku käitumise soodustamiseks on vaja **toetavat keskkonda**. **Ettevõtlusele pühendunud kõrgemat haridust pakuvad asutused** pakuvad või lihtsustavad ligipääsu riskikapitalile, juhtimisvõimekuse tõstmisele ja võrgustikele. **Äriplaanikonkursid** on tõhus viis üliõpilaste tutvustamiseks investoritele. **Inkubaatorite ja teadusparkide olemasolu annab selgeid signaale ülikoolide pühendumisest**, sest nad pakuvad praktilisi teenuseid.

²⁰ „BEST“ projekt: hariduse ja koolitus ettevõtlikkuse edendamiseks, november 2002.

²¹ *Survey on entrepreneurship education in Europe*, EFER ja EFMD, september 2004. J. A. Katz, *Survey of Endowed Positions in Entrepreneurship and Related Fields in the United States*, oktoober 2003.

²² *Survey on entrepreneurship education in Europe*.

Kraadieelsetes ja -järgsetes **ettevõtlusõppes** (sealhulgas magistriõppes) peaksid kursused rohkem keskenduma sellistele aspektidele nagu ettevõtte loomine, VKE-de juhtimine kasvuperioodil ja jätkuva uuendusmeelsuse tagamine.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata ettevõtlusalase õppe süstemaatilisele lülitamisele **teaduslikesse ja tehnilistesse õpingutesse ning tehniliste instituutide** (nt polütehnikumide) õppekavadesse, et võimaldada edukamat hargettevõtete loomist ja uuenduslike ettevõtete asutamist ning et teadlased saaksid omandada ettevõtlusoskusi. Ärikoolid ja teaduslik-tehnilised teaduskonnad peaksid tegema rohkem koostööd, näiteks looma interdistsiplinaarse meeskonna üliõpilastest ja doktorandidest. Veelgi enam tuleb keskenduda oskuste ja pädevuste arendamisele, mis on vajalikud, et täielikult ära kasutada **uuenduslikkuse ja teadmiste edasiandmise ning uute tehnoloogiate kommertsialiseerumise** kombinatsiooni.²³

Euroopa ülikoolid peavad selgelt määratlema, milline strateegiline roll on uuenduslikkusel ja teadmiste edasiandmisel asutuse üldiste missioonide hulgas.

Akadeemiliste hargettevõtete loomises nähakse üha sagedamini olulist vahendit, millega võimendada kohalikku majandusarengut. Uute rollidega hakkamasaamiseks peavad aga nii teadlased kui ülikoolid suurendama **äri- ja juhtimisoskusi**.

Ettevõtlusalast tegevust ei peeta usaldusväärseks valikuks mõningate senikehtivate **sisemiste barjääride** tõttu, näiteks karjäärisüsteem, mis toetub tugevalt teadusalastele saavutustele. Problemaatilised on ka tööjõu liikumine akadeemilise maailma sees ja sellest välja ning paindlik ja strateegiline personalivärbamine ülikoolidest.²⁴ Teadlaste liikuvus sektorite vahel kõikides karjäärifaasides (sealhulgas doktoriõppes) peaks muutuma teadlase karjääriredeli tavapäraseks osaks.²⁵ Selline liikuvus peaks aitama arendada oskusi ja pädevusi, mis on vajalikud ettevõtluskultuuri ja ettevõtliku suhtumise väljaarendamiseks ülikoolides.

Lõpuks on hädavajalik luua kriitiline mass ettevõtluse õpetajaid ja suurendada piiriülest koostööd. Uuenduslikke vorme ettevõtlikkuse õpetamiseks kavandatakse küll terves Euroopas, ent suurendama peaks **teabe jagamist kõnealuste heade tavade kohta**.

4. EDASINE TEGEVUSKÄIK

Järgnevaid konkreetseid meetmeid käsitlevad **soovitused** toetuvad tõendusmaterjalidele ja Euroopas olemasolevatele headele tavadele. Suurem osa meetmetest tuleb läbi viia riiklikul või kohalikul tasandil. Soovituste eesmärk on aidata senisest süstemaatilisemalt määratleda lähenemisviisi ettevõtlusalasele haridusele ning **võimendada hariduse rolli ettevõtlikuma kultuuri loomiseks Euroopa ühiskondades**.

4.1. Ühtne raamistik

- Riiklikud ja regionaalsed ametiasutused peaksid alustama **eri allüksuste vahelist koostööd**, mille tulemusena töötatakse välja Lissaboni siseriiklike programmide kontekstist lähtuv selgete eesmärkidega kõiki haridustasemeid kattev strateegia.

²³ Vaata ka: Rohkem teadusuuringuid ja innovatsiooni - Investeerimine kasvu ja tööhõivesse - Ühtne lähenemisviis. KOM(2005)488 lõplik.

²⁴ Nordic Innovation Centre, *Entrepreneurial learning & academic spin-offs*, Göteborg, jaanuar 2005.

²⁵ Euroopa teadlaste harta ja teadlaste töölevõtmise juhend, C(2005) 576 lõplik, 22. märts 2005.

- **Kõikide tasemete koolide õppekavades** peab hariduse ühe eesmärgina olema selgesõnaliselt mainitud ettevõtlust ning esitatud kõnealuse eesmärgi elluviimise suunised.

4.2. Toetus koolidele ja õpetajatele

- Koolidele peab mitmete erinevate vahendite abil andma **praktilist toetust ja ergutusvahendeid** ettevõtlusalaste tegevuste ja programmidega alustamiseks.
- **Erilist tähelepanu tuleb pöörata õpetajate koolitamisele**, seda nii põhi- kui ka täiendõppe ning praktiliste kogemuste kaudu, ning koolijuhtide ja koolinõukogude teadlikkuse tõstmisele.

4.3. Välisosalejate ja ettevõtete osalus

- Julgustama peab **koostööd haridusasutuste ja kohaliku kogukonna**, eelkõige **ettevõtete vahel**. Firmad peaksid ametlikus ja mitteametlikus hariduses osalemist pidama investeeringuks ja oma **korporatiivse sotsiaalse vastutuse** üheks aspektiks.
- Õpilaste **miniettevõtete** loomist koolides peab rohkem toetama. Sellest lähtudes peab tunnustama kõnealuseid programme propageerivate organisatsioonide, nagu näiteks mittetulundusorganisatsioonide tegevust ning süsteemsemalt toetama nende algatusi.

4.4. Ettevõtluse edendamine kõrghariduses

- Kõrgharidusasutused peaksid **ettevõtlusalase õppe lülitama** erinevatesse ainetesse ja kursustesse, eelkõige teaduslike ja tehniliste õpingute raames.
- **Ametiasutuste toetus** on eriti vajalik selleks, et pakkuda õpetajatele kõrgetasemelist koolitust ja arendada välja võrgustikud, mille kaudu saab vahetada häid tavasid.
- Toetama peab **õppejõudude liikuvust** ülikooli ja ärimaailma vahel koos **äriinimeste** kaasamisega õpetamisse.

Komisjon jätkab liikmesriikide laiaulatuslikku poliitikat mõjutavate meetmete **toetamist** koordineerivate tegevuste ja eriprojektide kaudu. Komisjon levitab häid tavasid ning muudab ettevõtlusalase hariduse avalikkusele märgatavamaks mitmesuguste tegevuste abil, sealhulgas põhipädevusi käsitlevatele soovitusete järje koostamise kaudu. Alates 2006. aastast alustatakse intensiivsemat tööd kõrghariduses pakutava ettevõtlusõppega. Alates 2007. aastast hakatakse ühenduse kavandatava uue elukestva õppe integreeritud programmi raames toetama Euroopa mõõtmega uuendusmeelseid projekte, mille eesmärk on suurendada ettevõtlikku suhtumist ja ettevõtlusalaseid oskusi ning soodustada haridusasutuste ja ettevõtete vahelisi suhteid. Euroopa Sotsiaalfond jätkab riikliku ja kohaliku tasandi algatuste toetamist.

Komisjon kutsub liikmesriikide ametiasutusi üles võtma vajalikke meetmeid ja suurendama reformide kiirust vastavalt iga riigi erivajadustele. Käesolevat teatist kasutatakse edaspidi võrdlusmaterjalina, et hinnata edusamme poliitika arendamises, seda eelkõige liikmesriikide majanduskasvu ja töökohtade loomise komplekssete suuniste (suunis nr 15) alusel esitatavate Lissaboni aruannete kaudu.